เนื้อหาที่ข้าฯ เสนอไปทั้งหมดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงภาวะ "สุญญากาศทางปรัชญาและสายโซ่ความรู้" ของสำนักอัลเกาษะรียะฮฺ ยิ่งสมาชิกในสำนักนี้เทิดทูนอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์มากเพียงใด ความไม่มีเสถียรภาพของสำนักอัลเกาษะรียะฮฺก็จะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งทั้งหมดนั้นก็ล้วนเป็นวิกฤตการณ์ทางวิชาการที่พวกเขาต้องแก้ไขและหาทางออกกันเอง

๑ ๑ วังวนแห่งอะฮฺลุลกะแลวัลมะแก!

ในการโต้เถียงกับผู้นิยมในมะกูลาต 10 ประการของอริสโตเติลนั้น ท่านจะต้องทนพบเจอกับวังวนต่อไปนี้อยู่ได้ตลอดเวลาขณะทำการโต้เถียงกับพวกเขา

1. "เริ่มต้นด้วยการโฆษณาชวนเชื่อ" เสียใหญ่โตว่า "ระบบคิดและโครงสร้างทางปัญญา" ของพวกเขามันซับซ้อน, เต็มไปด้วยความลุ่มลึกที่จะทำให้มนุษย์รู้จักพระเจ้าอย่างบริสุทธิ์ได้ จากนั้นก็มักตอบท้ายด้วยศัพท์แสงในทาง "อภิปรัชญา" เพื่อทำให้ผู้ที่คิดคัดค้านสั่นกลัวทั้งที่วิชา "มันติก" และ "มะกูลาต" ที่พวกเขาคุยโวว่ายอดเยี่ยมกระเทียมดองนั้นไม่มีอะไรมากไปกว่า "การนั่งหมกมุ่นหาคำนิยามและความลงตัวทางภาษา" เพื่อมิให้ประโยคมันย้อนแย้งสับสน (เลยต้องเรียนมะกูลาต 10 ประการเพื่อแยกว่าอะไรคือทิศ อะไรคือจำนวน อะไรคือสสาร) ทั้งที่แก่นแท้ของสรรพสิ่งล้วนเป็นไปตามสภาพที่มันถูกสร้างมาโดยพระผู้เป็นเจ้า ไม่ว่าประโยคคำพูดของมนุษย์จะรังสรรค์และเสาะหาขอบเขตนิยามออกมาเป็นประโยคที่ลงตัวตามกระบวนคิดของตรรกะแบบกรีกได้หรือไม่ก็ตาม มันก็ล้วนแล้วแต่ไม่อาจทำให้สรรพสิ่งเปลี่ยนแปลงแก่นแท้ของมันไปเป็นตามสภาพที่สำนวนภาษาและสมองของมนุษย์วาดขึ้นมาได้ ยิ่งไปกว่านั้นมันก็ไม่เสมอไปทุกกรณีหรอกว่าหากมนุษย์ไม่สามารถหานิยามที่ลงตัวให้แก่สิ่งหนึ่งได้ มันก็จะกลายมาเป็นว่ามนุษย์รู้จักสิ่งนั้นบิดเบี้ยวขึ้นมา!

องค์ความรู้แขนงนี้ห่างไกลจากโลกของฟิสิกส์มาก เพราะโลกของฟิสิกส์แสดงออกซึ่งการยอมรับไปกลาย ๆ (จากคำพูดของนักฟิสิกส์ชั้นนำหลายคน) แล้วว่า ภาษาหรือประโยค

[365] อะฮฺมัด บินมุฮัมมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์, *อัลญะวาบุลมุฟีดลิซซาอิลิลมุซตะฟีด*, หน้า 81.

คำพูดมักสื่อสารแทนภาพของสิ่งที่ฟิสิกส์ศึกษาจริง ๆ ได้ไม่ดีเท่าห้องปฏิบัติการทางฟิสิกส์! ขณะที่อภิปรัชญาหรือตรรกศาสตร์โบราณจากเขาแห่งเอเธนส์ก็เป็นเพียงแค่การดึงดันใช้สมองไปนิยามว่าสิ่งหนึ่งต้องเป็นไปตามที่สมองของ "สำนักคิดเอเธนส์" ทำการ "ประมวลผล" ออกมาเท่านั้นแหละ ด้วยเหตุนี้ถ้าเราให้เวลาแก่พวกเขาอภิปรายว่า "วิญญาณ" คืออะไร พวกเขาก็จะใช้ความรู้ทางปรัชญาที่ตนเองเชื่อถือทำการวิเคราะห์มันจนได้คำตอบที่วิปลาสออกมาอย่างที่เคยเห็นในประวัติศาสตร์

ครั้นเมื่อการโฆษณาของพวกเขาเริ่มต้นที่เรื่องของ "ปัญญา" เราก็ประกาศออกไปว่าถ้ามนุษย์จะรู้จักพระเจ้าด้วย "ปัญญา" โดยอิสระแล้ว ปัญญาของทุกคนก็ย่อมมีสถานะเท่ากันในการตั้งคำถามและโต้แย้ง และเมื่อคุณเสนว่า ปัญญาของคุณประมวลผลออกมาเป็น A ส่วนของข้าฯ เป็น B สิ่งที่คุณต้องทำคือ "วิภาษด้วยปัญญาต่อไป" ว่า B ไม่ใช่คำตอบที่ถูกต้องอย่างไร สิ่งที่พวกเขาต้องกระทำอย่างยิ่งยวดเหนืออื่นใดคือ การที่เหล่าผู้รู้ในสำนักเอเธนส์ล้วนแล้วแต่ขัดแย้งกันเองในหลายประเด็น อาทิ นิยามของอัลเฌาฮัรและการใช้คำศัพท์นี้กับองค์พระผู้เป็นเจ้า[366] หรือจุดยืนที่ขัดแย้งกันเองต่อขอบเขตของตรรกศาสตร์ว่าสัดส่วนเนื้อหาที่ปลอดภัยสำหรับศาสตร์นี้คืออะไร[367] หรือขอบเขตของอัตตัจซีม (การให้เรือนร่างแก่พระเจ้าคืออะไร)[368] ทั้งหมดทั้งหลายนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นภาระหนักอึ้งสำหรับพวกเขาที่จะต้องแจกแจงให้เห็นถึงความเป็น "ความจริงสากล" ของศาสตร์ที่พวกเขายึดถือไว้เหนือเศียรของพวกเขา!

แต่ครั้นเมื่อมาถึงจุดของการหาคำตอบนี้ พวกกะลามคุยเขื่องจะไม่ตอบอะไรทั้งสิ้นต่อความสงสัยของเรา แต่พวกเขาจะกระโดดไปวังวนที่สองในขั้นต่อมาคือ

---

[366] ดังกรณีการพิพาทของอัรรอซีย์ซึ่งข้าฯ ได้นำเสนอไปแล้ว

[367] ดังกรณีที่อัซซะกูนีย์ได้ตำหนิงานเขียนในด้านตรรกศาสตร์ของอัรรอซีย์

[368] ดังกรณีที่อิบนุฮัซมิน ผู้ชำนาญในตรรกศาสตร์แห่งเอเธนส์ได้ตำหนิอบุลฮะซัน อัลอัชอะรีย์ว่ามีศรัทธาที่ให้เรือนร่างแก่พระเจ้า ดังปรากฏอยู่ในส่วนบทนำของหนังสือ "อัลอิบานะฮฺ" ฉบับตรวจทานของอัซซักกอฟ โปรดดู อบุลฮะซัน อัลอัชอะรีย์, *อัลอิบานะฮฺอั้นอุศูลิดดิยานะฮฺ*, ตรวจทานโดย ฮะซัน บินอะลีย์ อัซซักกอฟ, หน้า 6.

2. "ไล่ให้คนอื่นไปเรียนใหม่" ทั้งที่ตัวของพวกเขาเองกลับแทบไม่เคยเรียนวิชา "ปรัชญา" ของกรีกโบราณเลยสักบรรทัด ด้วยเหตุนี้ พวกเขาเลยมักยอมรับความจริงไม่ได้ว่าหลักคิดทางปัญญาของตัวเองแทบจะถอดแบบระบบความคิดของกรีกมาทั้งดุ้นยิ่งระดับใหญ่แห่งสำนักอย่างอัรรอซีย์ก็แทบจะเห็นตามเพลโตและอริสโตเติลกันเกือบหมดอยู่แล้ว

ครั้นเมื่อพวกเขาไม่อาจแก้ตัวในประเด็นนี้ต่อไปได้ พวกเขาก็จะกระโดดมาสู่วังวนที่สามคือ

3. "ตัดบทจบ" โดยอ้างว่าปัญญาและความเชื่อของพวกเขาเป็นความเห็นของปราชญ์ส่วนมากแห่งประชาชาติอิสลาม โดยจะมีคนสำคัญอย่างท่าน "อัลฮาฟิซ อิบนุฮะญัร" เป็นบุคคลสำคัญที่ "ถูกโหน" จากพวกเขามาตลอด แต่ครั้นเมื่อใครสักคนหนึ่งหยิบยกตำราของท่านอิบนุฮะญัรมานำเสนอให้เห็นว่า ตัวท่านอิบนุฮะญัรเองก็มีความเห็นคัดค้านสำนักของพวกเขาหลายประการและยังระบุชื่อของกลุ่มพวกเขา (อัลอะชาอิเราะฮฺ) ในลักษณะตำหนิด้วยซ้ำ[369] พวกเขาก็จะไปกระโจนมาสู่วังวนสุดท้ายคือ

4. "การอ้างเรื่องสายรายงาน (ซะนัด), ครูและสถาบันการศึกษาที่ตัวเองเทิดทูน" โดยพวกเขาจะอ้างว่าตำราของท่านอิบนุฮะญัร (และท่านอื่น ๆ) ต้องเข้าใจผ่าน "ครู" และต้องมี "ซะนัด" พร้อมกันนี้พวกเขาก็มักพูดข้ออ้างสุดเก่าแก่ว่า "นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยอัลอัซฮัรต่างล้วนแล้วแต่รู้จักตำราและข้อความเหล่านั้นดี คิดว่ามันจะเล็ดลอดผ่านสายตาของพวกท่านเหล่านั้นไปได้เหรอ คิดว่าพวกเขาจะไม่รู้เหรอ?" และหากใครได้โต้เถียงกับพวกเขาจนมาถึงจุดนี้แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องเถียงอะไรให้มากความอีกต่อไป แต่ให้พูดตัดจบไปว่า "ท่านคอติมะตุลฮุฟฟาซ (อัลฮาฟิซฺคนสุดท้าย) ผู้บรรลุระดับของความจำฮะดีษและความเก่งกาจเทียบเท่ากับท่านอิบนุฮะญัร คืออัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด บินอัศศิดดี้ก อัลฆุมารีย์ ได้กล่าวว่าหลักอะกีดะฮฺของอัลอะชาอิเราะฮฺ คืออะกีดะฮฺที่เจือปนไปด้วยกากเดนของตรรกะจากเมือง

---

[369] ดังที่ข้าฯ ได้เสนอให้ไปแล้วว่าท่านอิบนุฮะญัรได้แสดงการปกป้องหลักศรัทธาของท่านอิบนุตัยมียะฮฺและตำหนิหลักศรัทธาของอัรรอซีย์

กรีกและความเชื่อของพวกเขาในเรื่องพระเจ้านั้น = ความว่างเปล่าไร้ตัวตนเท่านั้น คนที่บอกว่าบรรดาสาวกมีความเชื่อแบบอัลอะชาอิเราะฮฺ เขาก็คือ คนบ้าแห่งสำนักอะชาอิเราะฮฺ”

เมื่อท่านพูดเช่นนี้กับพวกเขาไปแล้ว อินชาอัลลอฮฺ ทุกอย่างก็จะจบลงเพียงแค่นี้ เหลือไว้เพียงคำปลอบใจทิ้งท้ายว่า “สายรายงานฮะดีษที่ถูกส่งมาถึงปัจจุบัน ล้วนผ่านผู้รายงานจากสายธารอัลอะชาอิเราะฮฺทั้งสิ้น” เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ให้ตอบกลับไปว่า ทั้งอิมามอบูฮะนีฟะฮฺ, อิมามมาลิก, อิมามอัชชาฟิอีย์, อิมามอะฮฺมัด, อิมามอัลบุคอรีย์, อิมามมุสลิม รวมถึงนักฮะดีษทั้งหมดในสมัยซะลัฟต่างล้วนแล้วแต่ยอมรับฮะดีษ “อัลลอฮฺอยู่ที่ไหน” ด้วยกันทั้งสิ้น

แต่ในโลกร่วมสมัย ท่านอาลิมใหญ่แห่งสำนักเอเธนส์ คือ มุฮัมมัด ซาฮิด อัลเกาษะรีย์ และอับดุลลอฮฺ อัลฆุมารีย์ต่างก็ขว้างปาฮะดีษบทนี้ทิ้งไป โดยทั้งสองระบุว่าฮะดีษบทนี้ใช้ไม่ได้ (ไม่เศาะฮีฮฺ) ส่วนสาวกของท่านนบีﷺผู้ซึ่งรายงานฮะดีษบทนี้มาก็มีแต่ความสับสนและไม่มีความเข้าใจที่ดีพอ

อย่างไรก็ตามแต่ ท่านอิมามอะฮฺมัด บินฮันบัลﷺกลับแถลงไขถึงประเด็นนี้ไว้อย่างชัดเจนความว่า

فقال يوسف بن موسى القطان شيخ أبي بكر الخلال: قيل لأبي عبد الله: اللَّهُ فَوْقَ السَّمَاءِ السَّابِعَةِ عَلَى عَرْشِهِ بَائِنٌ مِنْ خَلْقِهِ وَقُدْرَتُهُ وَعِلْمُهُ بِكُلِّ مَكَانٍ؟ قَالَ: نَعَمْ هُوَ عَلَى عَرْشِهِ وَلَا يَخْلُو شَيْءٌ مِنْ عِلْمِهِ.» رواه الخلال.

“ท่านยูซุฟ บินมูซา อัลก็อฏฏอนﷺผู้เป็นครูของท่านอบูบักร อัลค็อลลาลﷺกล่าวว่า:-*มีคนถามอบูอับดิลละฮฺ (หมายถึงอิมามอะฮฺมัด) ว่า อัลลอฮฺทรงอยู่เบื้องบนเหนือฟากฟ้าชั้นที่เจ็ด อยู่บนบัลลังก์ของพระองค์* ***โดยพระองค์ทรงแยกออกจากสิ่งถูกสร้างของพระองค์*** *และอำนาจกับความรู้ของพระองค์อยู่ในทุกสถานที่ใช่หรือไม่?*-ท่านอิมามอะฮฺมัดตอบว่า:-*ใช่*

พระองค์ทรงอยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์ และไม่มีสิ่งใดพ้นไปจากความรู้ของพระองค์ได้เลย- รายงานโดย อัลค็อลลาล*”*[370]

สำนวนคำพูดในทำนองข้างต้นของอิมามอะฮฺมัดนั้น คือสำนวนที่ท่านชัยคฺอับดุลลอฮฺ อัลฌุมารีย์ตำหนิว่าเป็นการให้รูปร่างแก่พระเจ้าดังที่ข้าฯ ได้นำเสนอไปแล้ว เพราะฉะนั้นจะยังหลงเหลือใครที่กังขาในจุดยืนของชาวซะลัฟอีกหรือ?

สำหรับท่านอัลฮาฟิซฺ อิบนุฮะญัรﷺนั้น หลักศรัทธาของท่านในประเด็นนี้ (การอยู่เบื้องบนของพระเจ้า) ตามที่ปรากฏอยู่ในหนังสือ “ฟัตฮุลบารีย์” นั้น มีความสอดคล้องกับความเชื่อของสำนักอัลเกาษะรียะฮฺ ดังที่ท่านอิบนุฮะญัรﷺได้กล่าวว่า

وَفِيهِ الرَّدُّ عَلَى مَنْ زَعَمَ أَنَّهُ عَلَى الْعَرْشِ بِذَاتِهِ

“และในฮะดีษบทนี้ คือการตอบโต้ต่อผู้ที่อ้างว่า แท้จริงแล้วพระองค์ทรงอยู่เหนือบัลลังก์**ด้วยกับตัวตน (ซาต) ของพระองค์**”[371]

---

[370] ชัมซุดดีน อบูอับดิลละฮฺ มุฮัมมัด บินอะฮฺมัด บินอุษมาน บินก็อยมาซ อัสสะฮะบีย์, *มุคตะศ็อรอัลอุลูว์ลิลอะลียิลฆ็อฟฟาร*, ตรวจทานโดย มุฮัมมัด นาศิรุดดีน อัลอัลบานีย์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (บัยรูต: อัลมักตับอัลอิสลามีย์, 1412), หน้า 189 หมายเลข : 226. ตัวบทข้างต้นของอิมามอะฮฺมัดไม่ปรากฏพบในหนังสือ “อัซซุนนะฮฺ” ของท่านอัลค็อลลาลในฉบับที่มีใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้แล้ว ทั้งนี้เพราะเนื้อหาบางส่วนของหนังสือเล่มนี้ได้สูญหายไปจนไม่เหลือถึงพวกเราในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตามแต่ท่านอิมามอัสสะฮะบีย์คือหนึ่งในนักปราชญ์ที่ได้ทันอ่านต้นฉบับส่วนนี้และคัดลอกมานำเสนอไว้ในหนังสือของท่าน นอกจากนี้แล้วนักปราชญ์ในสำนักฮัมบะลีย์อย่างท่านอิบนุกุดามะฮฺและอิบนุมุฟลิฮฺ (เสีย 884) ก็ได้คัดลอกตัวบทของอิมามอะฮฺมัดส่วนนี้มาบันทึกไว้เช่นเดียวกัน โปรดดู มุวัฟฟะกุดดีน อับดุลเลาะฮฺ บินอะฮฺมัด อิบนุกุดามะฮฺ, *อิษบาตศิฟะฮฺอัลอุลูว์*, ตรวจทานโดย บัรดฺ บินอับดิลละฮฺ อัลบัดรฺ (อัลกุวัยตฺ: อัดดารุซซะละฟียะฮฺ, 1406), หน้า 116 หมายเลข : 96, บุรฮานุดดีน อิบรอฮีม บินมุฮัมมัด บินอับดิลละฮฺ บินมุฮัมมัด บินมุฟลิฮฺ, *อัลมักศิดอัลอัรชาดฟีสิกริอัศฮาบิลอิมามอะฮฺมัด*, เล่ม 3, ตรวจทานโดย อับดุรเราะฮฺมาน บินซุลัยมาน อัลอุษัยมีน (อัรริยาฎ: มักตะบะตุรรุชดฺลินนัชรฺวัตเตาซีอฺ, 1410), หน้า 145 หมายเลข : 1276.

[371] ชิฮาบุดดีน อะฮฺมัด บินอะลีย์ บินฮะญัร อัลอัซเกาะลานีย์, *ฟัตฮุลบารีย์บิชัรฮิเศาะฮีฮิลบุคอรีย์*, เล่ม 2, หน้า 302. อย่างไรก็ตามแต่ความเห็นของท่านอิบนุฮะญัรข้างต้นนี้ไม่ถูกต้องด้วยประการทั้งปวง และข้าฯ ไม่ได้ต้องการที่จะอภิปรายถึงประเด็นนี้ตรงหน้ากระดาษส่วนนี้ และในเชิงอรรถที่ 3 ของหนังสือ “ฟัตฮุลบา

คำพูดของท่านอิบนุฮะญัรﷺข้างต้นนี้ คือวรรคทองที่เหล่าคณะอัลเกาษะรียะฮฺต่างยึดถือไว้เหนือเศียรของพวกเขา ทั้งนี้เพราะแก่นแท้ในหลักความเชื่อของพวกเขามีอยู่ว่าพระผู้เป็นเจ้ามิได้ทรงมีอยู่ทั้งเหนือและใต้บัลลังก์ทั้งสิ้น พวกเขาจึงไม่เคยยอมรับคำว่า " ด้วยกับตัวตน (ซาต) ของพระองค์" เพราะประโยคข้างต้นสวนทางกับเนื้อในแห่งหลักศรัทธาของพวกเขา

อย่างไรก็ตามแต่ คำพูดของท่านอิบนุฮะญัรﷺข้างต้นนี้ มิได้ทำให้หลักศรัทธาของฝ่ายอัซซะละฟียะฮฺสั่นคลอนลงแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะหลักศรัทธาที่ระบุด้วยสำนวนว่า "พระองค์ทรงอยู่เหนือบัลลังก์**ด้วยกับตัวตน (ซาต) ของพระองค์**" หลักศรัทธาของชาวซะลัฟอย่างแท้จริง ดังที่ท่านอัลฮาฟิซฺ อะฮฺมัด อัลฆุมารีย์ﷺได้กล่าวว่า

فَإِنَّهُ كَانَ يَعْتَقِدُ الجِهَةَ، وَالعُلُوَّ، وَالانْحِيَازَ فَوْقَ العَرْشِ؛ مِمَّا جَعَلَهُ يُؤَوِّلُ نُصُوصَ المَعِيَّةِ تَأْوِيلًا بَاطِلًا؛ فَيَكُونُ مُؤْمِنًا بِبَعْضٍ وَكَافِرًا بِبَعْضٍ؛ بِخِلَافِ الأَشَاعِرَةِ: فَإِنَّهُمْ كَافِرُونَ بِالجَمِيعِ – قَبَّحَهُمُ اللهُ تَعَالَى-. أَمَّا نَحْنُ وَالصُّوفِيَّةُ أَجْمَعُونَ، وَالْمُحَقِّقُونَ مِنَ السَّلَفِ؛ فَيُؤْمِنُونَ بِالْجَمِيعِ - وَالْحَمْدُ لِلَّهِ - مُؤْمِنُونَ بِقَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿ الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ﴾ [طه: 5] مِنْ اسْتِوَاءٍ بِذَاتِهِ، كَمَا وَرَدَ بِهِ الْحَدِيثُ الصَّحِيحُ، لَا كَمَا فَهِمَهُ ذَوُوا الْقُصُورِ وَأَنْكَرُوا عَلَى الْقَيْرَوَانِي - رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى - قَوْلَهُ: (وَهُوَ عَلَى الْعَرْشِ الْمَجِيدِ بِذَاتِهِ). وَمُؤْمِنُونَ بِقَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ﴾ [الحديد: ٤]؛ بِذَاتِهِ أَيْضًا.

"เพราะแท้จริงแล้วท่าน (อิมามอะฮฺมัดﷺ) **มีความเชื่อในเรื่อง (อัลลอฮฺทรงอยู่ใน) ทิศทางหนึ่ง (อัลญิฮะฮฺ), การอยู่เบื้องบนขึ้นไป (อัลอุลูว์) และการแยกเอกเทศมาอยู่เหนือบัลลังก์** อันเป็นส่วนหนึ่งจากสิ่งซึ่งได้ทำให้ท่านอิมามอะฮฺมัดตีความตัวบทต่าง ๆ ในเรื่องของคุณลักษณะอัลมะอิยะฮฺ (การที่พระเจ้าทรงอยู่ร่วมกับบ่าวของพระองค์) อันเป็นการตีความที่เป็นเท็จ จึงส่งผลให้ท่านอิมามอะฮฺมัดกลายเป็นผู้ศรัทธาในบางส่วน (ของตัวบท) และเป็นผู้

รีย์" ตามเลขหน้าที่ข้าฯ ได้อ้างอิงไว้นี้ ก็ปรากฏพบคำทักท้วงของท่านชัยคฺอาดิล มุรชิด (ผู้ตรวจทานหนังสือ) ต่อความเห็นของท่านอิบนุฮะญัรจนเป็นที่เพียงพอแล้ว

ปฏิเสธต่อบางส่วน (ของตัวบท)[372] **ซึ่งแตกต่างไปจากแนวทางของพวกอัลอาชาอิเราะฮฺ เพราะพวกเขาคือผู้ที่ปฏิเสธทั้งหมด (ของตัวบท) ขออัลลอฮฺﷻทรงทำให้พวกเขาอัปลักษณ์** สำหรับพวกเราและบรรดาชาวศูฟีย์ทั้งหมด รวมถึงบรรดาผู้ทรงค้นคว้าจากในหมู่บรรพชนซะลัฟ พวกเขาศรัทธาต่อทั้งหมด (ของตัวบท) - และการสรรเสริญทั้งหมดเป็นสิทธิของอัลลอฮฺ – พวกเขาศรัทธาในพระดำรัสของพระองค์ผู้ทรงสูงส่งที่กล่าวว่า

﴿ٱلرَّحۡمَٰنُ عَلَى ٱلۡعَرۡشِ ٱسۡتَوَىٰ ۝٥﴾ طه: ٥

"พระผู้ทรงเมตตาทรงสถิตอยู่เหนือบัลลังก์" (20:5)

คือการสถิตด้วยตัวตน (ซาต) ของพระองค์ ดังที่ได้มีรายงานไว้ในฮะดีษที่ถูกต้อง (เศาะฮีฮฺ) ไม่ใช่ตามที่บรรดาผู้มีข้อบกพร่องได้เข้าใจไปและยังได้ปฏิเสธคัดค้านคำพูดของอัลก็อยเราะวานีย์ - ขออัลลอฮฺผู้สูงส่งทรงเมตตาเขา – ที่ท่านได้กล่าวว่า-***และพระองค์ทรงอยู่เหนือบัลลังก์อันรุ่งโรจน์ด้วยตัวตน (ซาต) ของพระองค์***-และพวกเขาศรัทธาในพระดำรัสของพระองค์ผู้ทรงสูงส่งที่กล่าวว่า

﴿وَهُوَ مَعَكُمۡ أَيۡنَ مَا كُنتُمۡۚ﴾ الحديد: ٤

"และพระองค์ทรงอยู่ร่วมกับพวกเจ้าไม่ว่าพวกเจ้าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม" (57:4)

(อันเป็นการอยู่ร่วมกับพวกเจ้า) **ด้วยตัวตน (ซาต) ของพระองค์ด้วยเช่นกัน**"[373]

หากเหล่าคณะอัลเกาษะรียะฮฺจะลำพองใจว่าท่านอิบนุฮะญัรﷺมีความเข้าใจเดียวกับพวกเขาในประเด็นนี้ เราก็จะขอตอบกลับไปว่าเพียงพอแล้วสำหรับพวกเราที่จะมีความหนักแน่นในหลักศรัทธา ทั้งนี้เพราะหลักศรัทธาของพวกเราสอดคล้องกับชาวซะลัฟอย่างท่านอิมามอะฮฺมัดﷺและยังสอดคล้องกับหลักศรัทธาของท่านอัลอิมามอิบนุอบีซัยดฺ อัลก็อยเราะวานีย์ﷺ(310-386) นักปราชญ์คนสำคัญของมัสฮับอัลมาลิกีย์ซึ่งมาก่อนหน้ายุคสมัยของอิบนุฮะญัรﷺหลายร้อยปี!

[372] นี่เป็นคำพูดที่เลวร้ายซึ่งอัลซุมารีย์ได้ใช้มันละเมิดเกียรติของท่านอิมามอะฮฺมัด

[373] อับดุลลอฮฺ อัตตะลีดีย์, *ฮะยาตุชชัยคฺอะฮฺมัดบินอัศศิดดี้ก*, หน้า 72.

สำหรับหลักศรัทธาของเหล่าคณะอัลเกาษะรียะฮฺนั้น ท่านชัยคฺมุฮัมมัด อัลมัลลาลีย์ อัตติลิมซานีย์ (เสียปี 897) ผู้เป็นสานุศิษย์ของท่านอัซซะนูซีย์ (เสียปี 895) ได้กล่าวไว้ในการอธิบายศิฟะฮฺ 20 ไว้ว่า

هٰذَا أَيْضًا مِنْ أَنْوَاعِ الْمُمَاثَلَةِ الْمُسْتَحِيلَةِ، وَهِيَ كَوْنُهُ تَعَالَى فِي جِهَةٍ لِلْجِرْمِ، فَلَا يُقَالُ: إِنَّ اللهَ تَعَالَى فَوْقَ الْعَرْشِ، أَوْ تَحْتَهُ، أَوْ عَنْ يَمِينِهِ، أَوْ عَنْ شِمَالِهِ، أَوْ أَمَامَهُ، أَوْ خَلْفَهُ، لِأَنَّ ذٰلِكَ كُلَّهُ مِنْ صِفَاتِ الْأَجْرَامِ، وَهُوَ تَعَالَى مُنَزَّهٌ عَنْ ذٰلِكَ.

"สิ่งนี้ (การอาศัยอยู่ในทิศสำหรับร่างกายหนึ่ง) ก็เช่นเดียวกัน เป็นส่วนหนึ่งจากประเภทต่าง ๆ ของความเสมอเหมือน / คล้ายคลึงอันเป็นไปไม่ได้ (สำหรับพระเจ้า) ซึ่งมันก็คือการที่พระองค์ผู้ทรงสูงส่งทรงอยู่ในทิศหนึ่งใดสำหรับเรือนร่าง **ดังนั้นจึงจะไม่ถูกกล่าวขึ้น (กับพระองค์) ว่า: แท้จริงอัลลอฮฺผู้ทรงอยู่เหนือบัลลังก์** หรืออยู่ใต้บัลลังก์ หรืออยู่ทางขวาของมัน หรือทางซ้ายของมัน หรืออยู่ข้างหน้า หรืออยู่ข้างหลัง เพราะว่าสิ่งนั้นทั้งหมดเป็นส่วนหนึ่งจากคุณลักษณะของบรรดาเรือนร่างทั้งหลาย โดยที่พระองค์ผู้ทรงสูงส่งนั้นทรงบริสุทธิ์จากสิ่งดังกล่าวนั้น[374]

จากที่นำเสนอไปข้างต้น สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ชาวซะลัฟนั้นศรัทธาว่าอัลลอฮฺทรงอยู่เหนือบัลลังก์ด้วยซาตของพระองค์ และพระองค์ทรงอยู่ร่วมกับบ่าวพระองค์ด้วยความรู้
2) อัลฮาฟิซฺ อัลฆุมารีย์ศรัทธาว่าอัลลอฮฺทรงอยู่เหนือบัลลังก์ด้วยซาตของพระองค์และพระองค์ทรงอยู่ร่วมกับบ่าวพระองค์ด้วยซาตของพระองค์เช่นเดียวกัน
3) สำนักอัลเกาษะรียะฮฺศรัทธาว่าพระองค์อัลลอฮฺไม่ทรงอยู่ในทิศทั้ง 6 หมายความว่า ไม่ทรงอยู่ทั้งเหนือ, ใต้, หน้า, หลัง, ขวาและซ้ายใด ๆ ทั้งสิ้น!

หลักความเชื่อของสำนักอัลเกาษะรียะฮฺนี้ แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากความเชื่อของชาวซะลัฟและอัลฆุมารีย์ ทั้งนี้เพราะพวกเขายึดมั่นต่อคำพูดที่อ้างเท็จใส่ท่านอะลีย์ ดังที่ท่าน

---

[374] อบูอับดิลละฮฺ มุฮัมมัด บินอุมัร บินอิบรอฮีม อัลมัลลาลีย์ อัตติลิมซานีย์, *ชัรฮุอุมมิลบะรอฮีน*, ตรวจทานโดย คอลิด ซะฮฺรีย์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (บัยรูต: ดารุลกุตุบอัลอิลมียะฮฺ, 2009), หน้า 67.

อับดุลกอฮิร อัลบัฆดาดีย์ (เสียปี 429) ผู้รู้ใหญ่ของอัลอะชาอิเราะฮฺได้บันทึกคำพูดของท่านอะลีย์ไว้ว่า

وَقَدْ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: «إِنَّ اللهَ تَعَالَى خَلَقَ الْعَرْشَ إِظْهَارًا لِقُدْرَتِهِ لَا مَكَانًا لِذَاتِهِ». وَقَالَ أَيْضًا: «قَدْ كَانَ وَلَا مَكَانَ، وَهُوَ الْآنَ عَلَى مَا كَانَ .»

"ท่านอะมีรุลมุอ์มินีน อะลีย์ﷺได้กล่าวว่า-*แท้จริง อัลลอฮฺผู้ทรงสูงส่งได้ทรงสร้างบัลลังก์ขึ้นมาเพื่อแสดงพลังอำนาจของพระองค์ มิใช่เพื่อเป็นสถานที่สำหรับตัวตน (ซาต) ของพระองค์เอง*-และท่านอะลีย์ยังได้กล่าวอีกว่า-*พระองค์มีอยู่แล้วและไม่มีสถานที่ และบัดนี้พระองค์ก็ยังคงเป็นดังที่พระองค์ทรงเป็น* (โดยไม่ขึ้นกับสถานที่)-"[375]

คำพูดข้างต้น ไม่มีสายรายงานที่ถูกต้องจากท่านอะลีย์ﷺเลยแม้แต่สายรายงานเดียว และตัวของท่านอับดุลกอฮิร อัลบัฆดาดีย์ก็ไม่ได้แจ้งที่มาของสายรายงานนี้เลยด้วยซ้ำ ฉะนั้นการอ้างคำพูดดังกล่าวกลับไปหาท่านอะลีย์จึงเป็นความเท็จ และหากจะมีสายรายงานในเรื่องนี้ถึงท่านอะลีย์แล้ว มันก็คงเป็นสายรายงานของอบูญะอฺฟัร อิบนุบาบุวัยฮฺ อัลกุมมีย์ (เสียปี 381) ผู้รู้รอฟิเฎาะฮฺชีอะฮฺสายกินขี้และเยี่ยวอิมามในหนังสือ "อัตเตาฮีด" ของเขาซึ่งได้บันทึกคำพูดกุเท็จใส่ท่านอะลีย์ความว่า

فَقَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «لَا يُوصَفُ الرَّبُّ جَلَّ جَلَالُهُ بِمَكَانٍ، هُوَ كَمَا كَانَ، وَكَانَ كَمَا هُوَ، لَمْ يَكُنْ فِي مَكَانٍ، وَلَمْ يَزَلْ مِنْ مَكَانٍ إِلَى مَكَانٍ، وَلَا أَحَاطَ بِهِ مَكَانٌ، بَلْ كَانَ لَمْ يَزَلْ بِلَا حَدٍّ وَلَا كَيْفٍ»

"ท่านอะลีย์กล่าวว่า-องค์พระผู้เป็นเจ้าผู้ทรงเกียรติสูงส่ง มิอาจถูกพรรณนาได้ว่าทรงอยู่ในสถานที่ พระองค์ทรงเป็นดังที่พระองค์ทรงเป็นมา และเป็นมาอย่างที่พระองค์ทรงเป็น พระองค์มิได้ทรงอยู่ในสถานที่ ไม่เคยย้ายเคลื่อนจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง และไม่

[375] อับดุลกอฮิร บินฏอฮิร อัลบัฆดาดีย์, *อัลฟัรกุบัยนัลฟิร็อกวะบะยานุลฟิรเกาะฮฺอันนาญิยะฮฺมินฮุม*, ตรวจทานโดย ลัจนะฮฺอิฮฺยาอิตตุรอษอัลอะเราะบีย์ฟีดาริลอาฟากอัลญะดีดะฮฺ, พิมพ์ครั้งที่ 5 (บัยรูต: ดารุลอาฟากอัลญะดีดะฮฺ, 1402), หน้า 331.

มีสถานที่ใดล้อมรอบพระองค์ได้ แต่พระองค์ทรงดำรงอยู่ตลอดมา โดยไม่มีขอบเขตและไม่มีวิธีการใด ๆ”[376]

ข้าฯ ไม่แปลกใจเลยที่วันนี้ เราได้เห็นพวกเขานิ่งเงียบกับการคบค้าสมาคมของท่านครูของพวกเขากับพวกรอฟิเฎาะฮฺ แม้แต่พวกที่อ้างตนเป็น “ฮะนะฟีย์” ก็ไม่กล้าตักฟีรอะไรรอฟิเฎาะฮฺชีอะฮฺ!

🕮 การวิเคราะห์ความเข้าใจของซะลัฟ, อัลอะชาอิเราะฮฺและศูฟีย์ในประเด็นเรื่องคุณลักษณะความใกล้ชิดของพระเจ้าและการอยู่ของพระเจ้ากับบ่าวของพระองค์จากงานของท่านอัลลามะฮฺ มัรอีย์ อัลกัรมีย์ อัลฮันบะลีย์ ﷺ

การถกเถียงทางเทววิทยาอิสลามเกี่ยวกับสถานภาพของพระเจ้าและความสัมพันธ์กับจักรวาล เป็นหนึ่งในประเด็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างกระแสความคิดสำคัญในโลกมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาการอธิบายโองการอัลกุรอานที่กล่าวถึง “ความใกล้ชิด” และ “การอยู่กับปวงบ่าง” ของพระเจ้า ประเด็นนี้สะท้อนความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างหลักคำสอนเชิงเทววิทยากับการตีความเชิงอรรถาธิบาย

ท่านอัลลามะฮฺ มัรอีย์ อัลกัรมีย์ อัลฮันบะลีย์ ﷺ (เสียปี ฮ.ศ.1033) ได้ถ่ายทอดคำพูดของท่านชัยคุลอิสลามอิบนุตัยมียะฮฺﷺและวิเคราะห์เพิ่มเติมเพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างความเข้าใจของซะลัฟ, อัลอะชาอิเราะฮฺและศูฟีย์ โดยมุ่งเน้นการตรวจสอบถึงความสอดคล้องภายในและความขัดแย้งของแต่ละระบบความคิดไว้ดังนี้

قَالَ ابْنُ تَيْمِيَةَ: وَلَمْ يَقُلْ أَحَدٌ مِنَ السَّلَفِ إِنَّهُ تَعَالَى فِي كُلِّ مَكَانٍ، وَلَا إِنَّهُ لَا دَاخِلَ الْعَالَمِ وَلَا خَارِجَهُ، وَلَا مُتَّصِلاً بِهِ وَلَا مُنْفَصِلاً عَنْهُ انْتَهَى.

“ท่านอิบนุตัยมียะฮฺﷺกล่าวว่า: ไม่มีใครเลยจากบรรดาซะลัฟที่เคยกล่าวว่า แท้จริงพระองค์ผู้ทรงสูงส่งได้ทรงสถิตอยู่ในทุกสถานที่ หรือกล่าวว่าพระองค์ไม่อยู่ภายในสรรพสิ่งถูก

[376] อบูญะอฺฟัร มุฮัมมัด บินอะลีย์ บินอัลฮุซัยนฺ บินบาบุวัยฮฺ อัลกุมมีย์, *อัตเตาฮีด*, ตรวจทานโดย ฮาชิม อัลฮุซัยนีย์ อัฏเฏาะฮฺรอนีย์ (บัยรูต: ดารุลมะอฺริฟะฮฺลิฏฏิบาอะฮฺวันนัชรฺ, ม.ป.ป.), หน้า 316 หมายเลข: 3.

สร้าง และไม่อยู่นอกสรรพสิ่งถูกสร้าง และไม่ติดต่อเชื่อมติดกับสรรพสิ่งถูกสร้าง และไม่แยกออกจากสรรพสิ่งถูกสร้าง จบคำพูดของท่านอิบนุตัยมียะฮฺ”

คำพูดของท่านชัยคุลอิสลาม อิบนุตัยมียะฮฺﷺข้างต้นนี้ สะท้อนว่าชาวซะลัฟยืนยันหลักการในเรื่อง “อัลอุลูว์” (การอยู่เบื้องบน) บนเป้าหมายว่าพระเจ้าทรงอยู่เหนือบัลลังก์และทรงแยกขาดจากสิ่งถูกสร้างโดยไม่มีสิ่งถูกสร้างใดของพระองค์ห้อมล้อมตีกรอบพระองค์[377]

ในบริบทนี้ โองการที่กล่าวถึงคุณลักษณะ “ความใกล้ชิด” และ “การอยู่กับปวงบ่าง” ของพระเจ้า จึงถูกอธิบายความว่าเป็น “ความใกล้ชิด” และ “การอยู่กับปวงบ่าง” ของพระเจ้า**ด้วยกับ “ความรู้” ของพระองค์** ดังที่ท่านอัลลามะฮฺ มัรอีย์ﷺได้กล่าวต่อไปว่า

وَاعْلَمْ أَنَّهُ قَدْ ثَبَتَ بِلَا رَيْبٍ خِلَافًا لِلْفَلَاسِفَةِ أَنَّ الذَّاتَ الْمُقَدَّسَةَ كَانَتْ مَوْجُودَةً قَبْلَ حُدُوثِ الْعَالَمِ قَائِمَةً بِنَفْسِهَا، فَلَمَّا حَدَثَ الْعَالَمُ فَإِمَّا أَنْ يَكُونَ حَدَثَ بَائِنًا مِنْهَا مُنْفَصِلًا عَنْهَا، وَهَذَا مُسَلَّمٌ عِنْدَ كُلِّ مُسْلِمٍ، وَلِهَذَا حَمَلَ الْمُفَسِّرُونَ الْآيَاتِ الدَّالَّةَ عَلَى الْمَعِيَّةِ وَالْقُرْبِ عَلَى مَعِيَّةِ الْعِلْمِ وَقُرْبِهِ، وَإِمَّا أَنْ يَكُونَ حَدَثَ مُمَاسًّا لَهَا قَائِمًا بِهَا الْوُجُودُ بِأَسْرِهِ كَمَا يَقُولُهُ بَعْضُ الْمُتَصَوِّفَةِ، أَوْ قَرِيبًا مِنْهَا كَمَا يَدُلُّ عَلَيْهِ كَلَامُ كَثِيرٍ مِنَ الصُّوفِيَّةِ، وَعَلَى هَذَيْنِ الْقَوْلَيْنِ يَصِحُّ حَمْلُ الْآيَاتِ عَلَى الْقُرْبِ بِالذَّاتِ وَالْمَعِيَّةِ بِالذَّاتِ.

“และจงรู้ไว้เถิดว่า แท้จริงได้มีการยืนยันไว้แล้วโดยปราศจากข้อสงสัย ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับกลุ่มนักปรัชญาความว่า ซาต (ตัวตนของพระเจ้า) อันบริสุทธิ์นั้น ซาตนั้นคือสิ่งที่ดำรงมีอยู่มาก่อนการเกิดขึ้นของสรรพสิ่งถูกสร้าง โดยที่ซาตนั้นทรงดำรงอยู่ด้วยตัวของมันเอง (ไม่พึ่งพาสิ่งอื่น-ผู้แปล) ดังนั้นเมื่อสรรพสิ่งถูกสร้างได้กำเนิดขึ้นแล้ว ก็มีเพียงสองความเป็นไปได้เท่านั้น: **หนึ่ง:** สรรพสิ่งถูกสร้างเกิดขึ้นโดยแยกตัวตนออกจากซาตของพระองค์ เอกเทศออกจากซาตของพระองค์ (ไม่ปะปนรวมกัน-ผู้แปล) **และสิ่งนี้เป็นสิ่งที่มุสลิมทุกคนยอมรับ** ด้วยเหตุนี้เองเหล่านักอรรถาธิบายคัมภีร์จึงอธิบายความโองการที่กล่าวถึง ‘ความใกล้ชิด’

---

[377] โปรดอ่านเพิ่มเติม อะฮฺมัด บินอับดิลฮะลีม อิบนุตัยมียะฮฺ, *มัจมูอฺฟะตาวาย์ชัยคิลอิสลามอะฮฺมัดบินตัยมียะฮฺ*, เล่ม 5, รวบรวมและเรียบเรียงจัดพิมพ์โดย อับดุรเราะฮฺมาน บินมุฮัมมัด บินกอซิม และ มุฮัมมัด บินอับดิรเราะฮฺมาน บินมุฮัมมัด บินกอซิม (อัลมะดีนะฮฺอัลมุเนาวะเราะฮฺ: มุญัมมะอฺอัลมะลิกฟะฮฺดินลิฏิบาอะฮฺอัลมุศฮัฟอัชชะรีฟ, 1425), หน้า 262.

และ ‘การอยู่ของพระเจ้ากับปวงบ่าง’ ว่าเป็นการอยู่กับปวงบ่าวและใกล้ชิดด้วยกับความรู้ของพระองค์ **สอง:** สรรพสิ่งถูกสร้างเกิดขึ้นโดยสัมผัสกับซาตของพระองค์โดยที่สรรพสิ่งที่มีอยู่จริงทั้งหมดได้ดำรงอยู่ก็ด้วยกับซาตของพระองค์ (หมายถึงมีอยู่ในซาตของพระองค์หรือเป็นส่วนหนึ่งจากซาตของพระองค์-ผู้แปล) ตามที่พวกนักตะเศาวุฟบางส่วนได้กล่าวไว้ หรือใกล้กับซาตของพระองค์ตามที่คำกล่าวของศูฟีย์จำนวนมากได้ชี้ถึงมันไว้ และอาศัยบรรทัดฐานจากสองทัศนะนี้ (ของพวกศูฟีย์-ผู้แปล) จึงสามารถตีความโองการเหล่านี้ว่า เป็นความใกล้ชิดด้วยกับซาตของพระองค์เองและเป็น ‘การอยู่ของพระเจ้ากับปวงบ่าง’ ของพระองค์ด้วยกับซาตของพระองค์เอง”

จากคำพูดข้างต้น ท่านอัลลามะฮฺ มัรอีย์ﷺระบุว่า บางสายของศูฟีย์เชื่อว่า จักรวาล (สรรพสิ่ง) ดำรงอยู่โดยสัมผัสหรือใกล้ชิดกับพระเจ้าซึ่งเป็นพื้นฐานที่ทำให้การตีความโองการนี้เป็นไปในทิศทางของ “การใกล้ชิดและอยู่ร่วมด้วยซาตของพระองค์เอง” อย่างไรก็ตามแต่แนวคิดนี้ถูกตำหนิอย่างรุนแรงว่ามันได้นำไปสู่ความเชื่อนอกรีตในเรื่อง “ทุกสิ่งที่มีอยู่คือเนื้อเดียวกันกับการมีอยู่ของพระเจ้า” (วะฮฺดะตุลวุญูด) ซึ่งทำให้เส้นแบ่งระหว่างพระผู้สร้างกับสิ่งถูกสร้างไม่หลงเหลืออยู่อีก ซึ่งแน่นอนว่าหลักความเชื่อนี้เป็นการปฏิเสธศรัทธาอย่างชัดเจน และการที่ท่านอัลลามะฮฺ มัรอีย์ﷺได้ถ่ายทอดทัศนะของพวกเขามาก็เพียงเพื่ออธิบายให้เห็นว่าระบบคิดของแต่ละสำนักมีความสอดคล้องกันระหว่างมูลฐานความคิดกับผลลัพธ์ทางความคิดที่มีอยู่ในเนื้อหาจากภายในของสำนักคิดของตนเอง

ที่แตกต่างออกไปจากกรณีของสองแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น คืออัลอะชาอิเราะฮฺ กล่าวคือ ท่านอัลลามะฮฺ มัรอีย์ﷺได้วิจารณ์ว่าความคิดของอัลอะชาอิเราะฮฺได้เกิดภาวะความไม่สอดคล้องระหว่างหลักคำสอนและการตีความอัลกุรอานของพวกเขา ดังที่ท่านได้กล่าวต่อไปว่า

وَالْأَشَاعِرَةُ وَافَقُوا أَهْلَ السُّنَّةِ وَالْمُفَسِّرِينَ فَحَمَلُوا الْآيَاتِ الْمُشْعِرَةَ بِقُرْبٍ أَوْ مَعِيَّةِ الذَّاتِ، عَلَى أَنَّ الْمُرَادَ بِهَا الْعِلْمُ، وَهَذَا صَحِيحٌ عَلَى قَوْلِهِمْ بِاعْتِبَارِ أَنَّهُ تَعَالَى لَا دَاخِلَ الْعَالَمِ وَبِاعْتِبَارِ أَنَّهُ لَا خَارِجَ الْعَالَمِ، فَكَانَ الْقِيَاسُ صِحَّةَ

حَمْلِهَا أَيْضًا عَلَى الْقُرْبِ بِالذَّاتِ وَمَعِيَّةِ الذَّاتِ ، لَكِنَّهُمْ لَمْ يَقُولُوا بِذَلِكَ وَلَمْ يَرْتَكِبُوا فِي التَّفْسِيرِ الْقَوْلَ بِذَلِكَ أَصْلًا، فَلْيُتَأَمَّلْ.

“และพวกอัลอะชาอิเราะฮฺนั้น พวกเขาเห็นพ้องกับชาวซุนนะฮฺและนักอรรถาธิบายคัมภีร์ โดยพวกเขาตีความโองการต่าง ๆ ที่บ่งชี้ถึงคุณลักษณะของความใกล้ชิดหรือการอยู่ร่วมของซาต (แห่งพระองค์) ว่าหมายถึง การใกล้และอยู่ร่วมด้วยความรู้ของพระองค์ และสิ่งนี้คือสิ่งที่ถูกต้องตามทัศนะของพวกเขาด้วยการพิจารณาว่า แท้จริงแล้วพระองค์ไม่อยู่ภายในสรรพสิ่งถูกสร้าง และด้วยการพิจารณาว่าแท้จริงแล้วพระองค์ไม่อยู่นอกสรรพสิ่งถูกสร้าง **ดังนั้นตามหลักการอนุมานเทียบเคียงแล้ว ก็เป็นความถูกต้องเช่นกันในการตีความว่าเป็นความใกล้ชิดด้วยซาตของพระองค์เอง และ ‘การอยู่ร่วมกับปวงบ่าว’ ของซาต (แห่งพระองค์) แต่พวกเขา (อัลอะชาอิเราะฮฺ) มิได้กล่าวเช่นนั้น**และไม่เคยนำคำอธิบายเช่นนั้นมาประกอบใส่เข้าไปในการอธิบายอัลกุรอานโองการเหล่านี้เลยตั้งแต่ต้น ดังนั้นจงใคร่ครวญดูเถิด”[378]

สำนักอัลอะชาอิเราะฮฺเสนอหลักคำสอนว่า “พระเจ้าไม่อยู่ภายในสรรพสิ่งถูกสร้างและไม่อยู่นอกสรรพสิ่งถูกสร้าง” ทั้งนี้เพื่อปฏิเสธการมีสถานที่หรือทิศทางอย่างสิ้นเชิง แต่เมื่อเผชิญโองการเรื่องความใกล้ชิดและการอยู่ของพระเจ้ากับปวงบ่าวของพระองค์ พวกเขากลับตีความว่าเป็น ความใกล้ชิดและอยู่ร่วมด้วยกับความรู้ ไม่ใช่ด้วยซาตของพระองค์

ปัญหาในทางตรรกะอันเกิดขึ้นจากความคิดของสำนักอัลอะชาอิเราะฮฺคือ หากยึดตามหลักคำสอนของพวกเขา ผลเชิงตรรกะจากระบบคิดของพวกเขาจะต้องโน้มไปสู่คำอธิบายว่า โองการนี้หมายถึง การใกล้ชิดและอยู่ร่วมด้วยซาตพระองค์เอง ทั้งนี้เพราะสำนักอัลอะชาอิเราะฮฺไม่มีการยืนยันเรื่องการแยกขาดระหว่างซาตของพระเจ้ากับตัวตนของสรรพสิ่ง

---

[378] ซัยนุดดีน มัรอีย์ บินยูซุฟ อัลกัรมีย์ อัลมักดิซีย์ อัลฮันบะลีย์, *อะกอวีลุษษิกอตฟีตะอ์วีลอัลอัซมาอ์วัศศิฟาตวัลอายาตอัลมุฮฺกะมาตวัลมุชตะบิฮาต*, ตรวจทานโดย ชุอัยบฺ อัลอัรนะอูฏ (บัยรูต: มุอัซซะซะฮฺอัรริซาละฮฺ, 1406), หน้า 106-107.

อย่างไรก็ตามแต่ เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่จะถูกเข้าใจว่าเป็น “การผสมรวมเป็นหนึ่ง” (อัลฮุลูล) หรือ “ทุกสิ่งที่มีอยู่คือเนื้อเดียวกันกับการมีอยู่ของพระเจ้า” (วะฮฺดะตุลวุญูด) พวกเขาจึงเลือกตีความแบบเดียวกับชาวซะลัฟคือ การใกล้ชิดและอยู่ร่วมด้วยกับความรู้ของพระองค์ ผลลัพธ์ที่ตามมาหลังจากคำอธิบายนี้ก็คือความไม่สอดคล้องกันภายในระบบคิดระหว่างรากฐานในระบบคิดของพวกเขากับผลการตีความที่พวกเขาเลือก ในเมื่อพวกเขาเชื่อว่า ซาตของพระเจ้าทรงมีอยู่โดย “ไม่อยู่ในสรรพสิ่งและไม่อยู่นอกสรรพสิ่งในขณะเดียวกัน” พวกเขาก็สามารถพูดได้ว่า “ซาตของพระเจ้าทรงอยู่ร่วมและอยู่ใกล้กับสรรพสิ่ง” บนสภาวะที่ระบุพ่วงท้ายว่า “ซาตทรงอยู่ร่วม / อยู่ใกล้แบบไม่อยู่ภายในสรรพสิ่งและไม่อยู่นอกสรรพสิ่งในขณะเดียวกัน” เพราะหาก “การมีอยู่จริงของซาต” สามารถเป็นไปในสภาวะนี้ได้ เช่นนั้น “การอยู่ร่วม / อยู่ใกล้ของซาต” ก็สามารถเป็นไปในสภาวะนี้ได้เช่นเดียวกัน การกระโดดมาสู่ข้อสรุปว่า พระเจ้าทรง “อยู่ร่วม / อยู่ใกล้” สรรพสิ่งด้วยกับ “ความรู้” ของพระองค์เพียงอย่างเดียว จึงเป็นการเปิดเผยให้เห็นถึง “ช่องโหว่” ในระบบคิดของสำนักอัลอะชาอิเราะฮฺ

เมื่อทำการเปรียบเทียบโดยละเอียดจะเห็นถึงข้อสรุปดังต่อไปนี้

- ความเชื่อของชาวซะลัฟมีรากฐานของระบบคิดมาจากประเด็นเรื่องการที่ซาตของพระเจ้าทรงแยกขาด (ไม่ปนรวม) กับสรรพสิ่งถูกสร้างของพระองค์ ⟶ ผลที่เกิดขึ้นคือ = การใกล้ชิดและอยู่ร่วมด้วยกับความรู้ (เป็นข้อสรุปที่สอดคล้องกันระหว่างรากฐานความคิดและผลลัพธ์ทางความคิด)
- ความเชื่อของศูฟีย์บางสายมีรากฐานของระบบคิดมาจากประเด็นเรื่องความใกล้ชิดและการอยู่ร่วมของพระเจ้าด้วยซาตของพระองค์ ⟶ ผลที่เกิดขึ้นคือ = ความใกล้ชิดและการอยู่ร่วมของพระเจ้าด้วยซาตของพระองค์ (เป็นข้อสรุปที่สอดคล้องภายในระบบคิดของพวกเขา แต่ขัดกับตัวบทและความเข้าใจของชาวซะลัฟ)
- ความเชื่อของอัลอะชาอิเราะฮฺมีรากฐานของระบบคิดมาจากประเด็นเรื่องการที่พระเจ้าไม่ทรงอยู่ภายในและไม่อยู่ภายนอกสรรพสิ่ง ⟶ ผลที่เกิดขึ้นคือ = การ

ใกล้ชิดด้วยความรู้เพียงอย่างเดียว (เป็นข้อสรุปที่ไม่สอดคล้องระหว่างรากฐานในระบบคิดกับสิ่งที่พวกเขาเลือก)

ดังนั้นท่านอัลลามะฮฺ มัรอีย์ﷺจึงสรุปว่า ความไม่สอดคล้องนี้คือประเด็นที่ควรใคร่ครวญ ไม่ใช่เพื่อรับรองทุกแนวคิด แต่เพื่อให้ตระหนักว่า ความแตกต่างในการตีความโองการเกิดจากความต่างในรากฐานทางความคิด

การอภิปรายของท่านอัลลามะฮฺ มัรอีย์ﷺแสดงให้เห็นว่า ความเข้าใจต่อโองการแห่งอัลกุรอานมิได้ขึ้นอยู่กับการตีความเชิงภาษาเท่านั้น แต่ขึ้นกับหลักคำสอนเชิงอภิปรัชญา (ระบบคิดภายในที่พิจารณาแก่นแท้ของสรรพสิ่ง) ที่แต่ละกลุ่มยึดถือ เมื่อหลักคำสอนเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับการตีความ ผลที่ตามมาคือความไม่มั่นคงทางวิชาการ

สิ่งที่ข้าฯ กล่าวไปทั้งหมด จึงเป็นตัวอย่างสำคัญของการใช้ตรรกะตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง “อุศูล” (รากฐานความเชื่อ) และ “ฟุรุอฺ” (ผลลัพธ์การตีความ) ซึ่งเป็นแนวทางที่มีสำคัญสำหรับการวิจัยด้านเทววิทยาอิสลามในเชิงวิพากษ์ และยังชี้ให้เห็นถึงการ “คุยโว” ของสำนักอัลเกาะรีย์ที่พวกเขาโฆษณาชวนเชื่อมาโดยตลอดว่า สำนักของพวกเขามีการวางระบบคิดที่เป็นระบบลงตัว!

ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นกรณีตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า เมื่อพวกเขาไม่นำตัวบททางศาสนามาเป็นมาตรฐานตัดสิน “ข้อพิพาททางสติปัญญา” ซ้ำร้ายกลับสลับเป็นกรณีตรงข้ามกันแทน เช่นนั้นพวกเขาก็จะไม่มีทางออกจากข้อพิพาทดังกล่าว ทั้งนี้เพราะหลักอภิปรัชญาที่แต่ละคนมองว่า “ถูกต้อง” ก็ย่อมแตกต่างกันไปตามระดับสมองของแต่ละคน!

۞ ۞ เตาฮีดแบบกรีกมิใช่เตาฮีดของชาวมุสลิม

ในอดีต พวกเราชาวมุสลิมมลายูส่วนมากล้วนเติบโตมากับหลักศรัทธาตามฉบับของอัลอะชาอิเราะฮฺที่ยึดมั่นกับหลักสูตร “ศิฟาต 20” พร้อมกันนี้พวกเราต่างก็พาลคิดกันว่าอะกีดะฮฺของอัซซะละฟียะฮฺที่ศรัทธาว่าอัลลอฮฺทรงอยู่เบื้องบนบัลลังก์, เบื้องบนสิ่งถูกสร้าง